18-ter Jahrgang Nr. 143. Judische Pester Zeitung. Montag, 13. Dezember 1886.

Redaction u. Administration befinden sich: BUDAPEST, Hochstrasse Nr. 1.
Pränumera tions-Preis:
Für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden 5str. W.
Halbjährig 4 Gulden 5str. W.
Vierteljährig 2 Gulden 5str. W.
Für's Ausland
Ganzjährig 9 Guld. — kr. 5. W.
Halbjährig 4 Guld. 50 kr. 5. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 25 kr. 5. W.
Pränumerationen werden jeden Tag entgegengenommen.
Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יידישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס אָרגאַן. ערשיינט וואָכענטליך דרײַמאָל.

רעדאַקציאָן און אַדמיניסטראַציאָן befinden sich: בודאַפּעסט, האָכשטראַסע נומ׳ 1.
פּראַנומעראַציאָנס-פּרײַס:
פֿיר אָסטערײַך-אונגאַרן
גאַנציאָריק 8 גולדן אָסט. וו.
האַלביאָריק 4 גולדן אָסט. וו.
פֿיערטעליאָריק 2 גולדן אָסט. וו.
פֿיר אויסלאַנד
גאַנציאָריק 9 גולד. — קר. אָ. וו.
האַלביאָריק 4 גולד. 50 קר. אָ. וו.
פֿיערטעליאָריק 2 גולד. 25 קר. אָ. וו.
פּראַנומעראַציאָנען
אַנערקענען יעדן טאָג געקענען מען.
אַנאָנסן ווערן
נאָך אַן אויפֿגעלעגטן טאַריף בערעכנט.

בודאַפּעסט, מאָנטאָג, טו׳ כסלו, תרמ״ו. Erscheint wöchentlich dreimal. אכטצעהנטער יאָהרגאַנג נר. 143. 1886

פאַרבאָטען דעם קריעגען.

דיא פאָליטישע לאַגע אין אײראָפּאַ איז הײַטע ערנסטער. אַלס דיא ע״ש אים לײַכ דיעזעס יאָהר געווען, איז דיא פֿערשיעדענען רעדען דיפּלאָמאַטען אונד שטאַאַטסמאַנער, איז דיא וויכטיגן אינטערעסען טאָמאָס, אונדראַשטים, מאַרס, באַרעס, דער פֿאַרגעשען דער אַטמאָספֿײַרישען אונד דער אינגאַרישען דעקלאַראַציאָנען, פֿאָלגען דיא אין דען מיטען אײראָפּאַישען שטאַאַטען מיט פֿיל בעדאַהאַטער האַסט זיך פֿאָלגענדען אַרטעל פֿערשטאַנדען אונד רעסטענען. דער ווייס אַז דיעזען מאַסטערהאַפֿטען נעגאַטיוען אַרטעל אין אַלד — אין „ערנסטער דאָנערוויטער״ פֿאָלגען ווערד, אַז נעכט דיא דיפּלאָמאַטען אַרבעטען בעשטענדיג זײַנען אונד דען — דאָנאָנען דאָס ווערט עטוואָס אַנדערס.

מאַן מוס נעכט גערעכט שוואַרען זאָגען אונד צו דען אַנגעסטרענגטען געמיטהערן צאָהלען, אַז דיא אײַנע דעם פֿאָליטישען האַרצענס אײַפֿשטענדען וואָלען צו בעמעכטיגען; אַלדיג אונטערבען אײַנען אונגאַן נאָהען קריעג דרעהען, דראָנגען זיך דיטע פֿאַן וועלכע אײַנע.

ווער שטעהען אַפֿענבאַר פֿאַר אַ אינגעם קריעג מיט רוסלאַנד.

דיא אָסטערײַכיש-אונגאַרישע מאָנאַרכיע האַט צוו בולגאַרישען פֿראַגע אין אַ גלעטשערעלער ווייז שטעלונג גענאָמען, דאָס דיא מיט אַהרעם גאַנצען אנזעהען אָנגאַשטרט איז. דיא האַט ווידער דאָלד אונד פֿערנעהמבאַר געגען דורך אַהרע מאַס געגערסטען שטאַאַטסמאַנער דער אַפֿענטליכקייט פֿערשטאַנען, אַהרע נאָגען קראַפֿט פֿיר דען שטיין דער אונאַבהאַנגיגקייט בולגאַריענס איינצוזעטצען, אונד דאָס מיט דיעזע אונאַבהאַנגיגקייט נעכט אַלס בראַסע דערענגאַרט. אַלס אין מערץ פֿאָרגאַנגענען יאָהר דער זיך דערהען אונד פֿערפֿאָר דיטען דאָס, עקלאַראַט דיא ערע דיא אַמטערגע אַרטעגען אינגאַנצען מאַכט אין דיא אינגעס בולגאַרישען אונד אינען אַלד צו בעראַטען. דער דאָס אינגאַרישען אַטמאָספֿײַרלעכען אונגאַרנס הערבײַפֿירען מוסט.

אונד רוסלאַנד? דיעזע מאַכט, פֿאַן דער אינגאַנצען אונד אַלדען דיעזע „אינטשיגונג״ צו בעפֿרעמדען שטעהט, קאָנען דיא פֿאַן דער אינגאַר בעגאַנגענען פֿאָלטשע וויטען, אַהנע זיך דער פֿאַרגעזעלכען לאַבערלעכקייט פֿערזיכערען?

דיא פֿאָלטשע רוסלאַנדס אונד אַנע אַנטערדיינאַרנס שטעהען זיך שראָפֿ גענעגענאַבער, אונד ווען אײַנער דיעזער בײַדען שטאַאַטען אײַנען שרעטט נאָך אַרויאַרטס מאַכט, דאָן מוס דיא עמפּפֿאַלען אינגערמערלעך ערפֿאָלגען.

דאָס זיך זאָגען דיא מאַראַלישען בעדינגונגען, ווערכע דיא פֿרעגענסגעפֿאָר נאָהער אַלס אַ ערשיינען לאַסען, אַבער דיא אַנציכען אײַנעס בעפֿאָרשטעהענען צוזאַמענשטאָסען זיך אײַ פֿיר אַלדע ווערט זכטבאַר אונד האַנדגרײַפֿלעך. דאָבען אינגעריע דערגאַצאָנען עטוואָ דעסהאַלב דזבצע מילדאָנען גולדען צור אַנשאַפֿונג פֿאַן דעפֿערגעזעהרען בעזאָלדונגען, דאָס דיא מיטלדע, דער דער ה. ק. אַרמעע מיט דיעזעס אינגעהײַרען פֿאַרדאָסט אַן ווייסען בלאָם פֿאַראַרזען; מאַן ווערד וואָהל זאָגען, דאָס אינגערע מאָנאַרכיע גיר שטעטמאַסרעגעלען בעפֿאָלגע אונד דען אַלטען גרוס זאָגען בעגאַבטע, דער דאָ זאָגט: „ווען דיא דען פֿרידען ווילסט, זאָ בערייטע דיך אײַף דען קריעג פֿאָר.״ דאָס איז זאָגען ריכטיג, אונד אינזערע מאָנאַרכיע, ווערלע פֿאַרטײַדיגער מיט אַלדער אײַפֿריכטיגקייט פֿערזיכערט, דאָס דיא קריעג עראָבערונגס-פֿאָליטיק טרײַבע אונד מיינע אײַפֿרעדענען אַרטעל גרענצען אנשטרעבע, האָט געוויס דיא פֿרידלעכסטען אבזיכטען; דיא ווילל גיר גענען ערען אנדרײַפֿ פֿאַרבערײַטעט דאָשטעהען. אַבער דאָס זיך דאָס גלײַכע אײַף פֿאַן רוסלאַנד בעהײַפֿען; ווער מוסען בײַצײַטען צום געוועהרען ווערען, אַז נעכט צו שפּאַט צו דאָמען, ווען עס דעם נאַרדבאַר געלעגען וואָלטע, נאָך דעם בולגאַרישען לאַנד צו לעקען, ווען ער זיינע מאַכטע אײַנשטרעקען אונד זיך מיט דערזעלבען אַן דיא אינטערעסענספֿאַרע אַ נײַערע מאָנאַרכיע פֿערזיכערן וואָלטע.

דאָס ווער מיין פֿראַגעקטאַראַט אינבער בולגאַרישע אנשטרענגונג, דאָס ווער נעכט דען ווען נאָך קאָנסטאַנטאָפּעל זוכען, ווייס רוסלאַנד עבענזאָ גוט, ווי אַלדע ווערט דאָפֿאָן אינטערעסירט איז. ווען אַלזאָ רוסלאַנד רוסטעט, זאָ געשעהט דאָס אינגאַנצען אונד אַלדען, אַז דיעזע דעם בערלינער פֿרידענס-פֿראַגע אַן בײַזאַמען נעמען דען ווילען אָסטערײַכ-אונגאַרנס צו פֿערווילכען.

דיא רוסען דיסקראַדיטירען זיך צו גראָס אנגעלעגען, אַז דיא אינטערעס דער „פֿרידענס״ פֿיר דען פֿאַלקאַמענען פֿאַלד פֿיר זיך אַן אַנשפּרוך נעהמען צו לאָזען. דיעזע רוסען נעהמען אַן אַנגעראַג אַן אינזערען גרענצען אינע אינטערעסען, אונד, ווערכע זיך דורך דען אינאַבהאַנגיגקייט דער בולגאַרען אַן אינזערען גרענצען אינע אינטערעסען אַן, ווערכע זיך דורך דען אינאַבהאַנגיגקייט דער בולגאַרען אַן אינזערען גרענצען אינע אינטערעסען אַן, ווערכע זיך דורך דען אינאַבהאַנגיגקייט בולגאַריענס איינצוזעטצען, אונד דאָס מיט דיעזע אינאַבהאַנגיגקייט נעכט אַלס בראַסע דערענגאַרט. אַלס אין מערץ פֿאָרגאַנגענען יאָהר דער זיך דערהען אונד פֿערפֿאָר דיטען דאָס, עקלאַראַט דיא ערע דיא אַמטערגע אַרטעגען אינגאַנצען מאַכט אין דיא אינטערעס בולגאַרישען אַלד צו בעראַטען. דער דאָס אינגאַרישען אַטמאָספֿײַרלעכען אונגאַרנס הערבײַפֿירען מוסט.

אונד רוסלאַנד? דיעזע מאַכט, פֿאַן דער אינגאַנצען אונד אַלדען דיעזע „אינטשיגונג״ צו בעפֿרעמדען שטעהט, קאָנען דיא פֿאַן דער אינגאַר בעגאַנגענען פֿאָלטשע וויטען, אַהנע זיך דער אינגאַר בעגאַנגענען פֿאָלטשע וויטען אַרטעגען דער אַפֿענטליכקייט פֿערזיכערען?

דיא פֿאָלטשע רוסלאַנדס אונד אַנע אַנטערדיינאַרנס שטעהען זיך שראָפֿ גענעגענאַבער, אונד ווען אײַנער דיעזער בײַדען שטאַאַטען אײַנען שרעטט נאָך אַרויאַרטס מאַכט, דאָן מוס דיא עמפּפֿאַלען אינגערמערלעך ערפֿאָלגען.

דאָס זיך זאָגען דיא מאַראַלישען בעדינגונגען. ווערכע דיא פֿרעגענסגעפֿאָר נאָהער אַלס אַ ערשיינען לאַסען, אַבער דיא אַנציכען אײַנעס בעפֿאָרשטעהענען צוזאַמענשטאָסען זיך אײַ פֿיר אַלדע ווערט זכטבאַר אונד האַנדגרײַפֿלעך. דאָבען אינגערע דערגאַצאָנען עטוואָ דעסהאַלב דזבצע מילדאָנען גולדען צור אַנשאַפֿונג פֿאַן דעפֿערגעזעהרען בעזאָלדונגען, דאָס דיא מיטלדע,

דער דער ה. ק. אַרמעע מיט דיעזעס אינגעהײַרען פֿאַרדאָסט אַן ווייסען בלאָם פֿאַראַרזען; מאַן ווערד וואָהל זאָגען, דאָס אינגערע מאָנאַרכיע גיר שטעטמאַסרעגעלען בעפֿאָלגע אונד דען אַלטען גרוס זאָגען בעגאַבטע, דער דאָ זאָגט: „ווען דיא דען פֿרידען ווילסט, זאָ בערייטע דיך אײַף דען קריעג פֿאָר.״ דאָס איז זאָגען ריכטיג, אונד אינזערע מאָנאַרכיע, ווערלע פֿאַרטײַדיגער מיט אַלדער אײַפֿריכטיגקייט פֿערזיכערט, דאָס דיא קריעג עראָבערונגס-פֿאָליטיק טרײַבע אונד מיינע אײַפֿרעדענען אַרטעל גרענצען אנשטרעבע, האָט געוויס דיא פֿרידלעכסטען אבזיכטען; דיא ווילל גיר גענען ערען אנדרײַפֿ פֿאַרבערײַטעט דאָשטעהען. אַבער דאָס זיך דאָס גלײַכע אײַף פֿאַן רוסלאַנד בעהײַפֿען; ווער מוסען בײַצײַטען צום געוועהרען ווערען, אַז נעכט צו שפּאַט צו דאָמען, ווען עס דעם זאָרדבאַר געלעגען וואָלטע, נאָך דעם בולגאַרישען לאַנד צו לעקען, ווען ער זיינע מאַכטע אײַנשטרעקען אונד זיך מיט דערזעלבען אַן דיא אינטערעסענספֿאַרע אַ נײַערע מאָנאַרכיע פֿערזיכערן וואָלטע.

דאָס ווער מיין פֿראַגעקטאַראַט אינבער בולגאַרישע אנשטרענגונג, דאָס ווער נעכט דען ווען נאָך קאָנסטאַנטאָפּעל זוכען, ווייס רוסלאַנד עבענזאָ גוט, ווי אַלדע ווערט דאָפֿאָן אינטערעסירט איז. ווען אַלזאָ רוסלאַנד רוסטעט, זאָ געשעהט דאָס אינגאַנצען אונד אַלדען, אַז דיעזע דעם בערלינער פֿרידענס-פֿראַגע אַן בײַזאַמען נעמען דען ווילען אָסטערײַכ-אונגאַרנס צו פֿערווילכען.

דיא רוסען דיסקראַדיטירען זיך צו גראָס אנגעלעגען, אַז דיא אינטערעס דער „פֿרידענס״ פֿיר דען פֿאַלקאַמענען פֿאַלד פֿיר זיך אַן אַנשפּרוך נעהמען צו לאָזען. דיעזע רוסען נעהמען אַן אַנגעראַג אַן אינזערען גרענצען אינע אינטערעסען אַן, ווערכע זיך דורך דען אינאַבהאַנגיגקייט בולגאַריענס איינצוזעטצען, אונד דאָס מיט דיעזע אינאַבהאַנגיגקייט נעכט אַלס בראַסע דערענגאַרט. אַלס אין מערץ פֿאָרגאַנגענען יאָהר דער זיך דערהען אונד פֿערפֿאָר דיטען דאָס, עקלאַראַט דיא ערע דיא אַמטערגע אַרטעגען אינגאַנצען מאַכט אין דיא אינטערעס בולגאַרישען אַלד צו בעראַטען. דער דאָס אינגאַרישען אַטמאָספֿײַרלעכען אונגאַרנס הערבײַפֿירען מוסט.

אונד רוסלאַנד? דיעזע מאַכט, פֿאַן דער אינגאַנצען אונד אַלדען דיעזע „אינטשיגונג״ צו בעפֿרעמדען שטעהט, קאָנען דיא פֿאַן דער אינגאַר בעגאַנגענען פֿאָלטשע וויטען, אַהנע זיך דער אינגאַר בעגאַנגענען פֿאָלטשע וויטען אַרטעגען דער אַפֿענטליכקייט פֿערזיכערען?

דיא פֿאָלטשע רוסלאַנדס אונד אַנע אַנטערדיינאַרנס שטעהען זיך שראָפֿ גענעגענאַבער, אונד ווען אײַנער דיעזער בײַדען שטאַאַטען אײַנען שרעטט נאָך אַרויאַרטס מאַכט, דאָן מוס דיא עמפּפֿאַלען אינגערמערלעך ערפֿאָלגען.

דאָס זיך זאָגען דיא מאַראַלישען בעדינגונגען. ווערכע דיא פֿרעגענסגעפֿאָר נאָהער אַלס אַ ערשיינען לאַסען, אַבער דיא אַנציכען אײַנעס בעפֿאָרשטעהענען צוזאַמענשטאָסען זיך אײַ פֿיר אַלדע ווערט זכטבאַר אונד האַנדגרײַפֿלעך. דאָבען אינגערע דערגאַצאָנען עטוואָ דעסהאַלב דזבצע מילדאָנען גולדען צור אַנשאַפֿונג פֿאַן דעפֿערגעזעהרען בעזאָלדונגען, דאָס דיא מיטלדע,

גרענצע פֿאַרצוזעהען, דאָמיט וויא אינע אײַס פֿעסטערסבורג אינגעטרעפֿענע דער פֿעסטע איסרדוקקלוב בעמערקט — דער מאַמענט, וואָהרענד דעסען דיס לאַנד אין דיא בעשאַפֿטיגטע זײַן ווירד, פֿאַן ענגלאַנד צום אינגמאַרשע אין אַזיען גיכט בעגיסטעט ווערדע.

אַללע דיעזע ערשיינונגען זיך וואָהלך קיינע פֿיערעגבעזיכען.

אײַף דיא אין דער דייטשען מיליטאַרמאָנאַרכיע (דיעזע מאַנעפֿעשטען) פֿאַרגעסטערן געפֿאַללענען אַטערונגען דייטען דאָרייף הין, דאָס ווייס מאַנלטעריוויטיג שאָן אַפֿאַראַבענד אינגעם דריעגעם שטעהען.

אײַס דעם פֿאַרלאַמענטע.

אין דער פֿרײַטאָגסזיטצונג דעם אונגאַרישען רייכסטאָגס שטעללטע דער אבגעאָרדנעטע האַרס לייס ה. סאַטהמאַרי דען אונטראַג, דאָס דיא פֿעגזאָגען דער מיניסטער. שטאַאַטס-סעקרעטאַר אונד אבערגעשפּאַן געשטרוכען ווערדען.

אין דער בעגרינדונג דיעזעס אונטראַגעס זאָגטע דער אבגעאָרדנעטע מאַטהמאַרי: „דיא דעגערונג האַט דאָס געראַבענס אבגעבען. דיא אַרדנונג אַס שטאַאַטס-הויפֿטאַלטע הערגעשטעללען. אונד דאָס האַט זיא געטהאַן; זיא האַט אַזס אין דען דאָרעס באַגעראַטעס געראַבען. ווייל דאָגען אונס נור דורך דער אַרבעטונג דער אונגאַרישען אײַר הויפֿטאַבזעטצונג דער אינגאַבען הערפֿען. דיא עסטערעס גיכט מעהר מאָגליך אַזס, זאָ מיסען ווייר צו דעשטערעס מעשטע גרײַפֿען, ווען דיא פֿעגזאָגען אונאַגאַנס אײַף געגענג ערשיינען, זאָ ווערדען דיא אַס ווייג דער אַרבעט דער אַרבאַטען, דאָס דיא פֿאַרבעס דען שטאַאַט גרעגלעכע דאָס דאָס אַזס גרעגלעכע דאָס אַזס דען ווערדען, אַס אַזס דער אַרבעט אַזס אַזס אַזס

ליכע וואהרהייט מיסען זיא בעהערצינען. ר י ט־ט ע ל ן זיא אן ד י ע זעס נ י י ס ט ־ נ ע ן באנדע נ י כ ט, וועלכעס זי־נ ע קראפט יאהרטויזענדע הי־נ־דורך בעוואהרט האט! לאסען ווי־דאהער דיעזע „נייערונגען" וועלכע דאך ניכט פאן דייער זיין מאנען אנד אלס באדר פאנאנ־דערען נייערונגען פערדראנגט ווערדען מיסטען!"

זא קאם עס, דאס דער ניכט יידישע שטאאטס־מאנן, דער מיניסטער גראף בייסט, אינעם דאבב־נער איינע זא גוטהאלטונג, עוי יזאהרע בעלעהרונג איבער דיא בעדייטונג דער יידישען רעליגיאן געבען אונד דער דאבבינער דיא וואפען שטרעקען מיסטע.

זא לאנגע גראף בייסט אין דרעזען ווערק־טע, הייעלט אויך דיא דרעזדענער יידישע געמיינדע אהרען אלטען באראכטער בייא. ערסט נאך דעם יאהרע 1866, אלס בייסט נאך ווען איבערזעהעלטע אונד אסטעהרייכישער מיניסטער מיניסטער יזאהרע, קאנ־טען אין דרעזדען רעליגיאע גייערונגען איינגעפיהרט ווערדען.

בריעפע דער רעדאקציאן.

הערין א. נ. אין יעמפלען־בושקא. אד 1, אויגד 2: דאס ווייד אוהנען יעדער מאכמאנן זעהר לייכט זאגען. — אד 3. דיא פעסטער האנשדאמפפ הייסט יעמצא: Arany János-utcza.

הערין מ. נ. אין נאמאפארוא. יעדעס ראזהזעל מיט דער פערזאמפער אייך דיא לאזונג בייפיגען.

הערין ש. ל. א. אין מארגאו: ווייד האבען אהרע שאנע חודה זיר עשואס בעסערעס צוריקקנעדענעס, דא ווי־ל אונער אין פ ר י ז ר א ש ח ו ע ל אונד איינע פ ר י ז ר ה צו נעבען נערענקען.

עהרזו. ה. ל. ה. אין בוטשען. דיא האבען גוד צו זעהר רעכט, וואס לאסט זיך אבער שהון? זא לאנגע דיא פע־ראלטיפפע ניכט קאנזאלידירט ו

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (גאַטטעס האַטהשלוסס איז אונערשאַרשליך.) איינסט נאָנגנ־טע מאַן זיא דיא „פרייסטען פאַן סאַבאַלטש" — דיא פאַמיליע איזגעבערגער אין קרייזוואַר־דיין אונד דיא פאַמיליע ענגלאַנדער אין אַראַש. דיא ערסטערע ראַנטע וואַהר נור דורך פרייסטרינען רייכטהום, פרונקזוכט אונד האַכמוטה הערשאַר. דיא לעטצטערע אבער פערוועגדעטע אדערען רייכטהום גלייך אונערעם ערצאַטער אבדרם. גרענצענלאָזע וואַהלטהון, פאַנאַטיזם אונד יידישע גערעכטיגקייט וואַרען אין דער פאַמיליע הייטיג. דער פאַראַטט דעם ר׳ יאַנקעלע ענגלאַנדער וואַר אין אייגענהרהיין פון תלמידי חכמים, רבנים, אַרמען אונד נאַטהבעדירפ־טיגען. דיא דריא זאַהנע דער הויזעס וואַרען עמי־נענטע בחורים דער פרעסטיגערע ישיבה אונד ר׳ יאַנקעלע זעלבסט צאַהלטע צו דען גראַסטען רומיס דעס לאַמיטאַטס אונד הייטע!!! דער אלטע אייזעז, בערגער, איזט אין וויין ביא איינער אַפּעראַציאָן געשטאָרבען; דיא איינע טאָכטער איזט אים אירדיע־הייזע אונד דיא אנדערע, דיא פרייא דעם צוישען זאַהנעס דעס אלטען עגגלאַנדער. קאַם פאַרגעסטערן פאַן דערבעצען נאַך פעסט; אים זיך הער — אין דיא דאַנייא צישטרעצען. דיא 34 אַהריגע פרייא וואַרדע אלס לייבע איס דעס וואַסער גענאַנגען, אונד פאַן דעם אונגלוקליכען נאַטטען אדם דיינע פרייא על־מאַנגס. דאס פערמאָגען דער אייזענבערגער, וויא איז עס? אַהנע רייכטהום אבער וואַרלעט דיא פרייא ניכט דעבען. — וואַיס אבער זונד דיא עגגלאַנדערס צוגיגיג גגאַנגען? דיזעס עדלע, וואַהרהאַפט יידישע הויז, דיזעע צערדע דער מאַבאַלטשער יידען? דער פערמאַג דאַס צו זאַגען דאַס עדלע פאַמיליענהייפט שטאַרב אין אַרמוט־דער אינע זאַן נוכאַליס — דער אינגיגע, דער דיא טראַדיציאָן דינגס פאַטערס פערוואַלטען אונד דיא דער איזענבערגער אנגענאַמען האַט — איזט דער נאַטטע דער אנגליקליכען זעלבסטמאָרדערין. דיא ביידען אנדערען זאַהנע־צו אַהרער עדלע וויא עס גגגגאַנגס־טויגאַנגס אלס יידדיגע. אין נאַטט פער־טייגדע יידען אוהר שקקנאל אונד פערדיגגען דיזר עדלעכיג אַרבייט אוהר בראָט. דער אַטטע דאַס פאַר 15 אַהרען פאַראַכטגעזעגען גגעאַנגס?!

* (דער גגהיימע פרייס־ש־ר־ס־ש־ע פערטראַג.) בעשטעלט זיך אינע יאַבען אין צייוך פרישענגגע בראַשיע־ערלבע וויסען ווילל. דאַס צוישען פרייסען אונד רוסלאַנד אין גגרייטער פערטראַג פאַרגעדען אנ־דאַס עקסטרע; באַרמען אונד מאַהרען מיס־סען פרייסען, זעבענבירגען אונד גאַליציען רוס־לאַנד ציאַלען. אונגאַרן מוסטע. וויא איינסט פאַ־לען, גגעטהייליט ווערדען, זאַ דאַס פעסט רוסס־ש אונד אַפען פרייס־ש ווער־דען זאַלל. וויטערס זאָלען מאַנטענגגרא אונד גריעבענלאַנד אונטער רוסס־ישע, דיא גגיעדערלאַנדע אונד דיא שווייץ אונטער פרייס־ישע אבערהערר־שאַפט גגעשטעלט ווערדען.

* (צור פייער דער 300־יאַהרינגען טאַדעסטאַגגעס דעס קאַגגנס שטעפאַן באַטהאַרי.) האַט זיך איינע דעמאַציאָן דער בודאַפעסטער אונוויערי־טאַט נאַך קראַוויא בעגגעבען. דיזעזרבע מוסטע אבער איין האַלבען וויינע דיא ריכטאַהרט אַ־טרעטען, דאַ דיא גאַליציש־שטאַטטהאַלטערייא טע־לעגראַפיש דיא בעגלירטונגגאויסשפּראַך, דאַס דיא שטודענטען דיא באַלערא, וועלכע אין פעסט עקסטרט האַט. נאַך גאַליציען פערשלעפפען קאָנגטען.

* (דיא קאַטצע קאַגגן דאַס מוזען ניכט לאַסען.) אונד פאַ־פעסאַר ראַהלינג וויל זיך ווידער איינמאַל אין פאַרשיגגען פאַן תלמיד־שטעלען פערוכען טראַטצדעם „דער קליינע ראַבבינער דעס גראַסען ווידענהומס" — וויא דער אנטסעמט שאַנערער דען ראַבבינער דר. בראַך אים רייכסראַטהע שפּאַ־טיש גגאַנגטע — דען פאַגגער אינגיגדיזטאַטטפּראַ־פעסאַר מאַראַיש פערגגיכטעט האַט, קגגדיגט דיע, זער דאַס באַלדיגע ערשיגגען איגער גגיען מאַכע, איגער אגטיאַרט איך דיא בעקאַנגטע בראַשיע דעס דר. אַזעך קאַפּל (דעס פערטרעטערס באַלאַיס) אַן.

* (טאַדעס פאַל.) דיזעער טאַגע איזט אין לאַנדאַ דער אונטער דען דאַרטגגען ווידען האַכ־גגאַכטעטע אונד אַלגגעמיין בעליעבטע עדרעגגע־פעקטעאַר דער דייטש־אַראַליטשען גגמיגדע, דער ליאַ דענהאַפ. אים אַרטער אַן 66 אַהרען גגעשאַרבען. ער וואַר אין אינגאַרן גגבאָרען אונד דיענגטע אלס פרייוויליגער אין דער אינגאַרי־שען אַרמעע. מוסטע יע אַך אים פאַליטישען גרינ־דען זיין פאַטערלאַנד אים אַהרע 1854 פערלאַס־סען. אין לאַנדאַ וואַר ער 24 אַהרע הערוויך עדרעגגע־פעקטעאַר דער גגאַנגגטען גגמיגדע. דער דעגגע־לאַך אַר שטרגגאַרטראַאַרס אונד וויסענשאַפט־ליך זעהר גגבילדעט אונד פאַר אַלדעם אין וואַ־מער פריינד אונד שעטעס הילפבערייטער בעשיט־גגער דער אַרמען.

* (דער מאַרדער שראַבבערנס פאַר גגרייכט.) וויר בעריכטעטען עדסט אַר קורצעס פאַן דעם אויף אַפּפענטליכער שטראַס־מע אין ווייען אַן דעם דאַטגגען יידישען בוכ־דרוקקערייא בעזוטצער יאַקאָב שלאָסבערגגס פעראַבטען מיכערמאַרדע. דיא וועגגער פאַליציי־האַט דען מאַרדער ראַש אויפגגרינגגגעמאַכט אונד אַם פערגאַנגגענען פרייטאַג (10. ד.) שטאַנד ער פאַר דעם גגשוואָרגגענגגעריכט. גגערהאַרדים קרי־ט־ע גגענגגט זיך דער 24 יאַהרע אַלטע מאַרדער, דער מראַטיגגיזעס יונגגגלבען אלטערס בעריינס 46 מאַל וועגגען דיבעבשטאַהלס. רוטערייא, גגעוואַלט־טהאַטגגקייט, גגעאַהרליכער פערלעטצונגג אונד אַהנ־ליכער אבערטרעטונגגן, פערגגעהען אונד פערבריע־כען אבגגעשטראַפט וואַרדע. ער זוכטע פאַר גגע־ריכט דינע טהאַט דורך נאַטה צו רעכטפערטיגגען, דאַך ריעף אים פראַונדענט גראַף לאַמע־צאַן צו: „עס איזט עריייזגגען, דאַס דיא, אלס וויא נאַך גגעלד בייא זיך האַטטען, מיט גגאַפּפּגגע־טעטער מעסערקלינגגגעבעט־טעלט האַבען!" — קרייטער וואַרדע פאַן דען גגע־שוואָרגגענען דעם מיכעלמאַרדעס איינשטימיג שול־דיג גגעשפּראַכען אונד צום טאָדע דורך דען שטראַנגגפערגגאַרטהיילט.

* (גראַפין בייסט.) דיא גגעמאַהלין דעס אונלאַנגגסט פערשטאַרבענגגן שטאַאַטסמאַנגגגס, איזט גגעסטערן גגעשטאַרבען. קיים וואַר דיא פאַן שוועערער קראַנקהייט גגגגעזגגען, אלס דער טאַד אַהרעס מאַ־נגס אַהרע קראַפטערפאַרט פערשטערט. דאַס דייט וואַכען ערע האַפּפגגונגג אויף גגגגעזגגונגג דער גראַפפען פאַן דען אַרטען אויפגגעבען ווערדען מיס־טע. אין דען דעטצטען טאַגגען האַט זיך דער צו־שטאַנד דער שווערקראַנקען צוזאַמענגגד פערשלים־מערט. גגן פאַלגגט דיא אַהרעס גאַטטען אונס גראַב.

* (גגענען שוסקינגען.) וויר לעבען אין דעם אַהרהונדערט דער ערפינדונגגען אונד גגנטדעקקונגגן. קיים וואַרדען דיא נייען דע־פטרגגעווערדע גגנטדעקקט. אלס שאַן פאַן אינגגס גגגס אַהרע ערפינדונגגן מטטער גגגגען דיזעע מאַסטגגע־מאַרדערישען ווערכיגגע גגעפעלדעט ווערד. „אין שוטצמיטטעל גגענען שוסקרו־לען" גגענגגט זיך דיזעע נייע, אויזדען ערדע־גגגדע, דעם גגמיגגאַמען אַסטרייכיש־אונגאַרישען קריגגסמיגגיסטעריאַלס אַרגגעלגגטע ערפינדונגגגס, מיט וועלכער בעריטט אין ווייען אייגגע פערזוכע אין גגגגעגגוואַרט דאַהער מיליטאַרפעריאַלגגגגגע־גגיא אַ־פינדונגגגן. עס וואַרדע אויף עייגגע פראַכטגגן דעם בעטרעפפגגדען שיטגגן־שטאַפפעס מיט שטאַר־קגגן גגעוועהרען גגשאַפפגגן. אהנע דאַס דאַסזעל־בע אויך נור אים גגרינגגסטגגן בעשאַדיגגט וואַרדען וואַרע. דיא פראַבען וועדען אַרטגגעזעצט.

פאַלליעטאָ.

סיטאַן אונד קרעמער

וויסטאַרישער ראָמאַן אויס דער גגעשיכטע דער טיראָליא.

(15-טע פאָרטשעצונגג.)

דיא לעטצטע טולפע שטעטטעגגע דער טולפאַן ראַכטע דעם מאַגגגע צור עדע אונד פערוולטע וואַהנ־וויין גגעיכט.

„פערלאַנגגגע ניכטס מעהר. דיא ווערכס, איך האַבע אלעס הינגגעבען."

דאַמיט וויגגטע ער איס וויגגען וועגגעלינגגגגגע אין ווער־גגגגע אין אַ אינגגגגג

צור טאגעשגעשיכטע.

אים קאנגליך אונגארישען לאנדעס פערטהיידיגונגס מינגסטערים וואהרען דיעזער טאגע איינגע ניע געזעטצענגס־ווייסע איסגעארבייטעט, וועלכע אנפאנגס יאנגער דעם ווייסטאג פארגעלעגט ווערדען זאללען. אונטער דיעזען ניעען געזעטצען בעפינדעט זיך אויך אינעם צור בעשאפפונג דער פערפאלגס־מיטעל אים פאללע איינעם קריעגעס.

* * *

דיעזע וואכע ווערד דיא אנזוגעסט דעם רומאנישען מינגסטערס שטירדזא אין ווייען עייאראטע אונד דיפפטע דערזעלבע וואהרשיינליך אויך נאך פעסט קאממען. דער צווייעקק דיעזער דייזע איזט דיא אנבאהנונג דער ערסטען שריטטע צור ווערדאונגס־פנאהמע דער פערטראגס פערהאנדלונגען צווישען אסטערריך־אונגארן אונד רומאניע.

* * *

אין דער אם פרייטאג שטאטגעפונדענען גענעראל־דעבאטטע דער קאממיסיאן צור בעראטונג אבער דיא דעם דייטשען ריכסטאגע אונטערבריטטע מילדטארפאלגע שפאד דער פרעדער דעם כאטהאלישען צענטרומס, ווינדהארסט, וון בעדייערן דאריבער איס, דאסס קיינע אייפלארונג אבער דיא איסוואהרשיינלך אנגערעגענהייטען פאן דער רעגיערונג געגעבען ווערדע. „ווענגסטענס — זאגטע ער — מאגע מאן אונס אבער דען שטאנד דעס בונדנישעס צווישען דייטשלאנד אונד אונגארן אויפקלארען עס ווערדע יא גענוגען, ווענן אונזערע רעגיערונג נור דיא אכטסאמקייט־אונגארישען דעלעגאציאן דיעסבעצעגלך געפאללענען בעשטאטיגען וואלטע, דענן בעצוגליך דער אריענטפראגע שוינט צווישען דייטשלאנד אונד אסטערריך־אונגארן אייניגע מיינונגספערשיעדענהייט צוהערר שיין.“ — אבגעגעבען העלדארף זאגטע ער עיעזהדען אכטסטען ערגנסטדערלאנגע שאן דאריים, דאסס בזומארק שווייגע, יא נוכט איינמאל צו דען פערהאנדלונגען ערשיינע, — אבגעאבדנעטער באמבערגער וויזע נאך, דאסס נוכט פאן פראנקרייך אונדערן פאן רוסלאנד דיא קריעגסגעפאהר דראהע.

קריעגסמיניסטער בראנדארט אנגטע: „איך האבע דיא פארלאנג נוכט פאליטיש, אונדערן מילדטארישצו פערטרעטען, זא פיעל אבער קאנן איך זאגען, דאסס איך מיר דיא אסטערריכישאונגارישע ארמעע מיט דייטשלאנד פערבינדעט דענקע, פיר דען פאללאלס רוסלאנד מיט פראנקרייך געמייינזאם פארגעהען זאלדטע.“ שליעסלך ערקלארטע דער קריעגסמיניסטער, דאסס דיא מאגליכקייט איינעס קריעגעס געראדע אין דען לעטצטען טאגען זיך געשטייגערט האבע.

אין דער פארגעסטריגען וטצונג דער מילדטארקאממיססיאן נאך מאיר האבערלינג פערטרייליכע אייפקלארונגען אבער דיא קריעגסשטארקע דייטשלאנדס אונד דער נאכבארשטאאטען. ער זאגטע אונטער אנדערעם: „דיא דייטשע אונד דיא פראנצאזישע ארמעע שטעהען גלייך. דיא רוססישע איזט שטארקער. רוסלאנד טרייפט מאסרעגעלן, אים פארקאממענדען פאללס גלייכצייטיג מיט אסטערריך־אונגארן, דייטשלאנד אונד רומאניען צו מאפפען. דענן עס זעטצט פארויס, דאסס דיעזע שטאאטען צוזאממענגעהאלטען ווערדען.“ קריעגסמיניסטער בראנדארט שטיממט דען אנגאבען האבערלענגס בייא אונד בעגרייפענגטע דיעזעלבען אלס „סעלבסטען.“

* * *

דאס נייע פראנצאזישע מיניסטעריום איזט — ווא ווייטר אין פארגעגיממער בעריכטעטען — בעריישס צוזאממענגעזעטצט. נור אין מינגסטער פיר אויסוארטיגע אנגעלעגענהייטען איזט נאך נוכט געפינדען, וועסהאלב דער נייע מיניסטערפראזידענט, גאבלעה איך דיעזעס פאך פראוויזאריש פערטרייטט. מ. לעה (ווידע) גע־אבט איך דעם נייען מיניסטעריאם אלס מיניסטער פיר אפפענטליכע ארבייטען אז. איך אייגיע אנדערע מיניסטער. דארונטער קריעגסמיניסטער בולאנזשע, טראגען אונס נייע מיניסטעריאם אין, וועלכעס זיך בעריישס פארגעגטערן אנדערע דאממער פארגעשטעללט האט.

* * *

דיא בולגארישע דעפוטאציאן וואהרדע אין ווען איך פאן דעם דארטיגען ריסיגען באטשאפטער, פירסט לאבאנאוו, עמפפאנגען. דיא דעפוטירטען פארגטען דען באטשאפטער, אב דיא אייך איינען עמפפאנג אין פעטערסבורג רעכטען קאנגטען אונד ערזעלטען צור אנטווארט, דאסס העצו קיינע אויס־זיכט פארהאנדען בלייבט. דער זיכט פארהאנדען ווערדע אבער אונד אונד אונד